

1988 m. birželis. Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus (LTMKM) nuotr.

Irena

- 1947 m. balandžio 14 d. Kaune, Marijonos ir Vytauto Milkevičių šeimoje gimė Irena Milkevičiūtė.
- 1949–1961 m. šeima gyveno Alytaus rajone.
- 1961 m. Irena Milkevičiūtė baigė septynias Butrimonių vidurinės mokyklos klases.
Tais pačiais metais įstojo į Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos muzikos technikumą (dabar Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos konservatorija), vėliau mokslus tęsė Kauno Juozo Gruodžio muzikos technikume (dabar Kauno Juozo Gruodžio muzikos konservatorija).
- 1970 m. ištekėjo už Vidmanto Česaičio.
- 1971 m. birželio 6 d. gimė sūnus Irvidas Česaitis.
- 1972 m. baigė Lietuvos konservatorijos (dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija) prof. Prano Stepulio kanklių ir prof. Jono Švedo dirigavimo klases.
- 1976 m. baigė Lietuvos konservatorijos prof. Zenono Paulausko dainavimo klasę. Diplominis darbas – Violetos vaidmuo Giuseppe Verdi operoje „Traviata“ Operos ir baleto teatro scenoje Vilniuje.
- 1976 m. jaunųjų atlikėjų konkurso Taline laureatė.
- 1976 m. priimta dirbti į Operos ir baleto teatrą Vilniuje.
- 1977 m. pirmoji vieta ir geriausias dainininkės vardas Michailo Glinkos konkurse Taškente.
- 1978 m. tarptautinio Piotro Čaikovskio konkurso Maskvoje nugalėtoja.
- 1978–1979 m. ne tik stažavosi, bet ir dirbo Milano teatre „La Scala“ Italijoje, – vienintelė iš stažuotojų buvo oficialiai įdarbinta. Parengė Baterflai, Mimi, Violetos, soprano Giuseppe Verdi „Requiem“ partijas, dainavo šio teatro rengiamuose koncertuose „Piccola Scala“ scenoje, Romoje, Parmoje, Busete, Fidencijoje. Taip pat vaidino „La Scala“ organizuojuose nemokamuose spektakliuose vaikams (Claudio Monteverdi, „Tankredžio ir Klorindos dvikova“).
- 1980 m. sumainė žiedus su tenoru Gehamu Grigorianu.
- 1981 m. gegužės 12 d. gimė duktė Asmik Grigorian.
- 1982 m. tarptautinio Ferenco Erkelio ir Zoltáno Kodály konkurso Budapešte, Vengrijoje, laureatė.

- 1986 m. „Madam Baterflai“ konkurso Tokijuje, Japonija, laureatė.
- 1986 m. Irenai Milkevičiūtei suteiktas Lietuvos TSR liaudies artistės vardas.
- 1997 m. gimė pirmasis vaikaiš – Letvidas Česaitis. Dabar ją supa mylimas ir mylintis vaikaišių septintukas: Letvidas, Miglė, Nojus, Deividas, Kristina, Majus Paulius, Lėja.

Irena Milkevičiūtė gimė Kaune, kur tuo metu mokėsi jos tėtis Vytautas Milkevičius – būsimasis pradinių klasių mokytojas. Po dvejų metų šeima, kurioje vėliau gims sūnūs Danas ir Edmundas, iš laikinosios sostinės persikėlė į šeimos galvos tėviškę Alytaus rajone. Verbiliškės, Mažiūnai, Šudonys, Plasapnykai, Vėžionys, Butrimonys – tai kaimai, į kuriuos vis perkeldavo mokytojo šeimą. Ją apgyvendindavo name, kur po tuo pačiu stogu buvo ir mokytojo šeimos butas, ir klasė, ir kaimo kultūros centras.

Irena nuo vaikystės girdėjo muziką – abu jos seneliai buvo savamoksliai muzikantai: Lionginas Mickevičius grojo vestuvėse akordeonu, o Juozas Milkevičius turėjo smuiką. Dar namuose grota dvylikastyge mandolina. O močiutė Domicelė Strazdaitė-Milkevičienė, dainuodama iš daugybės posmų sudarytas liaudies dainas, gebėdavo iki galo išlaikyti intonaciją, greičiausiai turėjo absoliučią klausą. Jos atliekamos keturios dešimtys liaudies dainų, dvi sakmės bei žaidimas, įrašyti dar 1937 metais Lietuvių tautosakos archyve, Kaune (į fonografo plokštes įrašė Zenonas Slaviūnas, dainų tekstus užrašė Vincas Milkevičius). Dabar įrašai saugomi Vilniuje, Lietuvių literatūros ir tautosakos institute.

Mama pasakojo, kad, kaimo moterims besidarbuojant lauke, močiutė į lauką išnešdavo ir *mane*. Būdavau rami tol, kol jos neuždainuodavo. Tada jau pritardavau joms... garsiu rėkimu.

Močiutė Domicelė, ramindama mane, glostydavo ir kartodavo: „Šita tai jau bus dainininkė...“ Nuo dvejų metų pradėjo mane mokyti dainuoti. Ir šiandien prisimenu tos pirmosios dainos pradžią: „Kaip gražu miške, Lietuvos krašte...“

Irenos Milkevičiūtės močiutės Domicelės Strazdaitės-Milkevičienės dainų įrašai saugomi Vilniuje, Lietuvių literatūros ir tautosakos institute (Plokštelių numeriai LTRF pl. 746–750, dainų tekstų rinkinio Nr. LTR 1286, melodijų rinkinio Nr. LTR 2944) *Aurelijos Arlauskienės nuotr.*

Nors namuose būta ne vieno muzikos instrumento, tačiau groti jais Irenos niekas nemokė. Šis faktas vėliau, kai jai sukaks keturiolika ir kai ji suks pirmuoju gyvenimo vingiu, suvaidins svarbų vaidmenį. Bet iki keturiolikos dar bus gražus, pašėlęs laikas, kai judri mergaitė žais savus žaidimus – šoks, deklamuos, vaidins. Tėtis kurs eiles, o ji jas tiesiog išdainuos.

Mergaitė ypač laukdavo filmų, kurie būdavo rodomi čia pat, už sienos. Didžiausią įspūdį darė indų kino juostos, kuriose būdavo daug šokama ir tiek pat daug dainuojama. Tose filmų sutemose Irena pradingdavo ilgam.

Kiek sukdamo tą filmą, tiek aš jį ir žiūrėdavau. Vienam naujametiniam mokyklos karnavalui pasiruošiau iš esmės: gėlėta mamos suknelė, išpaišyti delnai, kaktoje taškas, šokis ir muzika su „indiškais“ žodžiais. Taip įtikinamai vaidinau, kad netgi laimėjau pirmąją vietą. Po to visi stebėdamiesi klausinėjo, kada gi aš „išmokau“ indų kalbą. Taip aktyvia mokyklos renginių dalyve, grojau akordeonu, skudučiais, pūčiau valtorną.

Tėtis Vytautas dar buvo didis vinilo plokštelių gerbėjas – jų buvo sukaupęs visą galybę. Irena labai mėgo jų klausytis. Ypač patiko italas Robertino Loreti. „Jamaica“, „O sole mio“ ir daugybė kitų

Mama Marijona Milkevičienė (Mickevičiūtė, 1922–2002), tėtis Vytautas Milkevičius (1926–2015). *Irenos Milkevičiūtės asmeninio archyvo nuotr.*

jo atliekamų dainų buvo itin populiarios septintąjį dešimtmetį. Tad nieko keisto, kad ir Irena, nutaikiusi progą tarp nesibaigiančių darbų darbelių, sukdamo ir sukdamo tą plokštelę.

Milkevičių šeimoje būta ne tik šokių, muzikos, bet ir daug kasdienių darbų. Tėtis Vytautas išlaikė šeimą, mama Marijona buvo silpnos sveikatos, tad vyriausiajai dukrai Irenai tekdamo didžiulis krūvis – prižiūrėti ūkį, penkeriais ir septyneriais metais jaunesnius broliukus Daną ir Edmundą. Beje, Danas, turintis absoliučią klausą, mokėsi muzikos Mikalojaus Konstantino Čiurlionio menų mokykloje, vėliau baigė Muzikos akademijos prof. Jono Stasiūno dainavimo klasę ir visą gyvenimą dirbo Operos ir baleto teatre – dainavo chore. Jei ne sveikatos problemos, gal būtų pasiekęs ne mažiau nei garsioji sesuo. Brolis Edmundas irgi buvo „čiurlioniukas“, tačiau į tolesnius muzikos mokslus tėvai nebeišgalėjo jo leisti.

Mama nepakėsdavo triukšmo, sakydavo, viską daryk tyliai, nekelk balso, netrankyk durų. Ji negalėjo matyti manęs nieko neveikiančios, vis sugalvodavo kokių nors darbų. Esu jai dėkinga, kad išmokė darbštumo, kruopštumo, atsakomybės. Kad pasėjo manyje tikėjimo grūdą. O tėčiui – kad visą laiką skatino mokytis.

Mažoji Irutė (sėdi prieš visus) su tėčiu mokytoju (ketvirtoje eilėje pirmas iš dešinės) ir mokiniais. *Irenos Milkevičiūtės asmeninio archyvo nuotr*

Labai ryškus Irenos vaikystės prisiminimas... karvė. Ją ganydama susikaldavo skersinį ir šokinėdama per jį dainuodavo pačios susigalvotas dainas ar kur nors nugirstus eilėraščius. Taip išliedavo savo energiją. Dar prisimena debesis, kuriuos labai mėgdavo stebėti ir iš jų kurti vaizdinius. Jie atrodė tokie paslaptingi ir dideli! Vienas juokas būdavo gerai įkvėpus... pakilti virš miško, atsistėti ant debesies krašto ir mataruojant kojomis plaukti dangumi tolyn. Iki šiol aiškiai išlikęs ir artumo gamtai, ypač medžiams, jausmas. Po juos karstydavosi kartu su berniukais – mergaitės ir jų žaidimai Irenai buvo per lėti.

*Būdavo, įlipi aukštai aukštai, apsikabini linguojantį
kameną, priglundi prie jo ir klausaisi lapų šnaresio lyg*

gražiausios pasakos. Vėliau, kai išmokau skaityti, labai mėgau eilėraščius. Juos ne deklamuodavau, o išdainuodavau. Perskaitau, išmokstu, tada išdainuoju. Tad ne tik namiškiai, bet ir tie vaikystės medžiai, žolė, karvė ir debesys yra girdėję mane dainuojančią.

Kai mergaitei sukako dvylika, tėtis nuvežė ją į Vilnių, į Mikalojaus Konstantino Čiurlionio menų mokyklą. Ketino leisti mokytis baletu, mat panelė buvusi labai judri, plastiška – tiesiog gyvas sidabras. Dar mėgo piešti, tad būta ir su daile sietų vilčių – tėtis tada buvo užsukęs ir į Dailės skyrių. Vis dėlto likimo užrašuose prie Irenos Milkevičiūtės pavardės nebuvo nei baletu, nei dailės. Jai buvo numatytas kitas kelias.

Nieko nepešę iš Vilniaus abu grįžo į Butrimonių bažnytkaimį, kur Irena baigė septynias klases.

Sulaukusi keturiolikos, muzikali paauglė paliko Butrimonis ir išvyko mokytis į Vilnių, į Juozo Tallat-Kelpšos muzikos technikumą (dabar Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos konservatorija) ir pasirinko kanklių specialybę. Savo mokslus sostinėje įsivaizdavusi labai šviesiai (gros kanklytėmis, dainuos), ji greitai susidūrė su kitokia realybe. Sunkūs mokslo, pragyvenimo ir bendravimo metai ją visiškai pakeitė.

Atsidūriau vienui viena dideliame mieste, bendrabutyje su dvylika mergaičių. Buvau pati jauniausia. Mano šeima tuo metu sunkiai vertėsi, mama niekur nedirbo, tėčio alga nedidelė, tad man nelabai kuo galėjo padėti. Dažnai per dieną suvalgydavau tik pusę lėkštės sriubos, gyvenau labai vargingai. Sulaukdavau mergaičių patyčių. Taigi užsi-sklendžiau savyje. Iš judrios, pašėlusios būtybės virtau ramia, susikaupusia įvykių stebėtoja, nebe dalyve. Miestas ir nepritekliai mane tiesiog užrakino.

Technikume buvo mokoma fortepijono, dirigavimo, solfedžio, kitų privalomų dalykų. Tie šešeri metai Ireną subrandino kaip muzikantę. Vis dėlto svajonė dainuoti niekur nedingo – vakarais, kai visos suguldavo miegoti, Irena tyliai uždainuodavo „Parsvarcyk, antela...“, prie jos prisijungdavo visos kambario draugės. Ir nuvilnydavo į tolius ilgesio, meilės pripildyti muzikos garsai.

Vėliau Irenai teko važiuoti į Kauną, kur gyveno paramą suteikusi teta, ir čia tęsti mokslus Kauno Juozo Gruodžio muzikos konservatorijoje.

Juozo Tallat-Kelpšos muzikos technikumо moksleivė. Irenos Milkevičiūtės asmeninio archyvo nuotr.

Kartą vėlai grįžau namo. Mane pasitiko užrakintos durys ir tetos balsas, liepęs susirinkti daiktus ir eiti, kur akys mato.

Išėjau... Kurį laiką glaudžiausi pas draugę kluone, nes jos šeima statėsi namą ir tiesiog neturėjo kur daugiau manęs priimti. Vėliau mane gyventi priėmė kita teta – penkiese glaudėmės viename kambaryje tol, kol gavau vietą bendrabutyje.

Irena, baigusi muzikos technikumą, įstojo į Lietuvos valstybinę konservatoriją (dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija), kur pas profesorių Praną Stepulį toliau tęsė kanklių studijas ir tuo pat metu mokėsi dirigavimo pas profesorių Joną Švedą Liaudies instrumentų katedroje.

Taip tad Irena Milkevičiūtė kopė į mokslo aukštumas, kurias anksčiau ar vėliau pasiekusi įgijo net keturias specialybes – kanklininkės, dirigentės, operos solistės ir pedagogės.

Irena, būdama 17 metų, susipažino su Vidmantu Česaičiu, išvaizdžiu, labai muzikaliu, gabiu vaikinui. Po septynerių draugystės

Po daugelio metų, Irena Milkevičiūtė su pirmąja kanklių mokytoja Danute Kasperavičiene.
Irenos Milkevičiūtės asmeninio archyvo nuotr.

metų sukūrė šeimą. Laukdamasi pirmagimio norėjo mesti mokslus, atsiduoti tik motinystei, šeimai, bet nuo tokio žingsnio ją atkalbėjo mylimas dėstytojas Jonas Švedas. „Nedaryk tokios klaidos, – patarė. – Pasiimk atostogų, o po to tęsk mokslus.“

Jonas Švedas buvo lyg šviesos spindulys mano kasdienybėje. Kaskart klausdavo, ar aš pavalgiosi. Vis perspėdavo, kad neičiau į paskaitas alkaną, kad „nors duonos plutelę“ sukrimsčiau. Dukrele vadino. Matyt, matė, jautė, kad man tuomet iš tiesų buvo labai sunku. Juk ne tik mokiausi, bet jau ir dirbau Kaišiadorių muzikos mokykloje, o gyvenome už Kauno, Romainiuose.

Lietuvos valstybinės konservatorijos
Liaudies instrumentų katedros studentė.
Irenos Milkevičiūtės asmeninio archyvo nuotr.

Irena paklausė dėstytojo, paėmė akademines atostogas, susilaukė sūnaus Irvido (tai Irenos ir Vidmanto vardų santrumpa). Po metų baigė trečią Liaudies instrumentų katedros kursą ir ryžosi stoti į dainavimo specialybę. Stojamiesiems rengėsi labai atsakingai: valandų valandas fonotekoje klausėsi įrašų, mokėsi kūrinų ir ieškojo... savęs.

Vyras, jo tėvai, pas kuriuos tuo metu gyvenome, mano pasiryžimo toliau tęsti studijas tiesiog nesuprato. Sakė, šalia atsidarė šiltnamiai, eik dirbti, tai bent algą gausi. Ir aš turėjau arba paklusti, arba sunkiai irtis į priekį ir siekti to, apie ką visą laiką svajoju. Pasirinkau antrąjį kelią.